

Az utazóra, látván váraid'

Elmult időknek levegője száll. —

Vig Budacon még, vig és népes is;

Szüretjein, ki lenne szomorú?

Régen kesergett a' szép Rózsa itt.

A' vén diófa már kiszáradá,

Mellynek tövében ült. És a' rigók

Csak vígalomnak hallják hangjait.

Még egybegyűlnek minden ősszel itt

Szomszéd megyékből hölgyek és fiak.

Bájlók a' hölgyek mint a' táj maga,

Szintolly igézők, mint szép Rózsa volt,

De nincs sötét bú arcaik fölött.

Szemök vidám, mint a' szőlő' szeme.

Élnek dalokra nyílnak ajkaik,

'S az éjszakákat tánczban lejtik el.

Im' zeng az este' vig zenéje már.

Jertek, barátim! Minket hív e' hang.

Örüljük át a' holdvilágos éjt,

'S midőn a' hajnal' rózsá-fénye kel,

Fogjunk kezükbe habzó poharat,

'S éllessük e' táj' öszült dalnokát!

TAVASZI UTAZÁSOM EMLÉKVIRÁGAI.

III.

Állat-és emberkínzó utafnk.

Bizony szép! mondhatom! már ez bizony szép!
Kegyetlenül szép! — Kazinczy F.

Ha a' hazafi vagy honleány Pestet el-
hagyva, Rákos' pusztá mezejére ér, az
idegen központban megszorult kebele —
tárgulni kezd, jól érezvén azt, hogy in-
kább jár most magyar földön, mint kis
idővel azelőtt. Rákos' fakó-halavány ho-
mokok földé ugyan dicső és nem dicső
multjaink' halála- és temetőjére emlékez-
tet; de más részről messze kilátásra nyi-
ló térsége, 's tavaszi zöldje szebb jövőnk'
reményszínével kecsegteti azt, ki egy,
lételünket el nem sodró viszontagságos
évezred után, a' következő századok' él-
telő varázsereje fölött sem esik kétségbe.
Csak az egyoldalú, ábrándos, beteges,

visszás képzelgésben élő emberek szere-
lik a' haza' minden dicsőségét, egész
nagyságát egyedül az alig ismert mult
idők' sötét mauzoleumában keresni, hol
szinte sok jó és rossz küzdött egymás'
ellenében, csak úgy mint a' jelen' ismer-
tebb határai közt, mellynek amazzasi ősz-
szehasonlító mérlegét alig lehetne bizto-
san eltalálni. A' hit boldogít, 's ez bir
bennünket a' legnagyobb tettek' kivitelé-
re, higgyük tehát azt, hogy multunk töb-
bé már nem igen használható, de sok
tekintethen halás tiszteletet igénylő 's
lelkessedésre buzdító régi leomlott vár;
jelenünk pedig ennek alatta vagy talán
fölötte, egy, új stýlben építettet kezdett,
tágasabb, díszesebb, szelidebb kinézésű,
de még ugyszólva csak tervben léte-
ző nagy nemzeti csarnok; 's ha oly-
kor elviharzott hősi koraink' csendes em-
lékezetének ünnepe szállja meg lelkeink-
ket, bizvást elzenghetjük a' korán el-
hunyt költő' legnagyobb viszhangra talált
rákosi népdalát. Azonban valahányszor
e' szívfájlaltató és emelő nemzeti térre
lépünk, ne feledjük el a' szinte korán el-
szenderült hazafi költő' dalát:

Oltárunk áll 's nem füstölög
Rákos' szent mezején;
A' szablya függ; 's nem hord vitét
Ifjútán a' búsahe mén.

'S leljünk egyszersmind vigasztalást
ehhez csatlakozó zárszózatában:

Ledőlt országok' hamvain
Egy szép hon támad fel,
Melly lelket tölt, melly szívet ráz
Neve' zengéseivel.

Milly fölséges érzemény és gondolat
tükröződik ebben! Tudjuk azt is, mi-
ként egykor Buda országunk' szíve, Rá-
kos pedig, hol országgyűléseink tartattak,
hazánk' tüdeje volt, 's vajjon, nem elég
kárpótlás-e azért Budát és Pestet lega-
lább a' lánchíd által egyesülve látnunk?

Egy pár évvel ezelőtt a' Pesttől ke-
letre eső rákosi országot' tévesztő laby-
rintjában, igazán csak rák' módjára lehe-

tett haladni. Most már sorfakkal párká-
nyozott, 's meglehetősen jóságú töltés víz-
be és vezet ki a városból. De ha a kiuta-
zó meggondolja, hogy ezen utacska Pest-
től csak a Rákos folyamig, 's a rákosi
csapszékig tart, ha mindjárt víz — vagy
borivó nem volna is, kénytelenítettik
epedő szomját érezni, tovább is legalább
illy középszerű utoni járhatásra. Mert a
Rákostól majdnem Hatvanig terjedő, 's
nagy részint hegyi homokut, ezen süppe-
dékes, kerékfogó, mély por- és sárhalom,
valóban állat-és emberkínzásra látszik
alkotva lenni. Mint született magyar sok
rosznál rosszabb uton jártam már hazám-
ban, de olly szívlázító állatkinzást mint
itt, sehol sem láttam. Kivált a nyár'
lankasztó forróságában, midőn a megszá-
radt homok térdig erő torlaszokká halmo-
zódik össze, alig botorkálhat itt az izzad-
ságtól tajtékzó, csepegő, 's egészen meg-
fáradt barom; de azért nem sokkal lel-
kesebb kormányzója, dühösen káromolva
mindent, még azt is, ki az illy utat meg-
csinálta, zsarnoki ostorával kegyetlenül
nógatja előre a legfeszítettebb erővel
iparkodó lovakat. És ha ezek a nagy
teherrel elakadnak, — mi itt gyakran, 's
néha a könnyűnek látszó uri hintócskák-
kal is megtörténik — akkor kezdődik
csak a rémitő hadd el hadd. A' kocsis,
mintha végveszély környezné, rémes,
kétségbeeső hangokat nyög ki, 's lovait
biztatva, unszolva keservesen ordítóz
(képzeltetni milly szörnyű harmonia ez,
ha egyszerre több egyesültek' teli torká-
ból kerül ki) 's az ártatlan párákat addig
üti veri (szokszor vérig és agyba löbe)
rugdalja, döföldösi, mignem a' nagy terhet
elvégre a' halálverejtékes végső meg-
erőtetés' következtében, nagy nehezen
kimozdítják fenakadt állapotából. Az iszo-
nyuan megkínzott ló ekkor már alig li-
heg, erei megduzzadtak: lábai reszketnek
kidülledt szemeikből bár állati, de bizo-

nyára fájdalmas könyvek csorognak; igen,
ők megindítják a' terhes szekeret, de
nem lelkesnek nevezett hajcsáraik, vagy
inkább azok' szívét, kik tulajdonkép e' ki-
nokokat okozzák, 's kik ezt megszüntethetnek.
Ha e' borzasztó homokuton több fuvaros sze-
kér megy együtt, sokszor a' ki és befo-
gott lovak' kölcsönös segélye által szok-
ták azokat előbbre vontatni, mi a' haladást
tetemesen gátolja. De magok a' szekér
körül lévő pórok is mennyi sanyaruságot
mennyi kárt és veszteséget kénytele-
nek itt elviselni, ők marháikon könnyü-
ni akarván, magok is összevetett vállak-
kal, 's a' legfárasztóbb dolgozással ügyek-
szenek a' terhet előre tolni, 's ennél erő-
sebb vagy is erőtetettebb munka aligha
létezik. — És ezen ördögi országot, hi-
hetőleg már több század óta áll a' maga
eredeti valóságában, 's úgy látszik mintha
itt a' sárga csillogó homokrétegek diadal-
mi koronáját képeznék rosz hazai utaink-
nak, 's a' nem szívtelenséget, de inkább
hanyag tunyaságot magán viselő magyar
jellemnek. Ha elgondoljuk, csak egy év,
egy nyár' lefolyása alatt is mennyi ember,
mennyi állat marczongoltatik itt, hány ló
lesz nyomorekká, mennyi dől ki ez' utból,
mint törnek, romlanak itt a' szekerek,
szerszámok, mennyi kipótolhatlan bajt,
akadályt, kárt, 's hátramaradást eszközöl
mindez a' közlekedésben; — igazán alig
lehet megfogni, annyi idő óta mint néz-
hetette ezt összetett kezekkel az illető
törvényhatóság, sőt az egész ország,
melly e' részben leghathatósabb lépé-
seket tehet, sőt tenni köteles volna.
De nálunk az illy dolgokat annyira meg-
szokják, hogy csak legritkábban, vagy
épen soha sem jut eszünkbe, mikép ez
máskép 's jobban is lehetne; míg a' sze-
lidebb érzésűek borzadva fordulnak
el az illy rettentő uti scénáktól, 's a' kis
ártatlan gyermek — mint ezt minap is egy
jó barátom' szép indulatu fiacskáján meg-

hatólag tapasztalám — sirásra fakad, és méltó boszankodással szánakozik, ha az ártatlan állatot kínoztatni látja. Így mutat kozik, így t'ör elő a' valódi emberiség' (humanitas) tiszta alapforrása, és sokszor a' kis gyermek' romlatlan ösztöne vezérfo-nalul, intő például szólhatna a' vénebbek-nek, kik' szívében az emberi érzést, anyagi érdekeink' tulzott hajhászása, 'stöbb kebel-fagylaló körülmény, annyira elnyomá!

De van ezen elkeserítő országúton egy fénypont, melly legalább kis időre felvidítja, enyhíti az utazót. 'S ez a' nagyszerűen építettett héttornyú gödöl-lei vár, ennek művészi izlettelt rendezt kertje, 's maga a' várhoz tartozó 's valódi kertté varázslott erdei-mezei saját-ságú városka és vidéke, melly hosszan nyúló sudár fasorokkal 's vadlaktá rengeteg erdőségekkal van környezve. Ki nem ismeri ezen természet és művészet által tet-szetösen kiemelt bájvidéket, 's ki ne gyönyörködnék látásában! míg más rész-ről hány utazóra volt már itt különös ha-tással, a' homályba borult fényűzés' csen-des halott pompája. De nem ez az egyetlen egy, a' nagy világon és széles Magyar-országban sok, családjavesztett, egykor híres, büszke ősi ház található, melly a' díszesen kiterített, 's élővirágokkal koszorúzott holttetem' hű képmását tükrözi, 's melly fölött csak, a' mindent talpa alá szegő mulandóság' szélvészének közönyös részvétlen sirását lehet megilletődve hal-lanunk. Ah milly szép, milly eleven vi-rulással mosolyog a' vissza-visszatérő ta-vasz, de nem többé a' fényes nemzetsé-gek' nyom nélkül elvirult törzsfája, melly elebb utóbb korhadva áll az élet' termé-keny-pusztá mezején, a' nélkül, hogy a' haza' könnye, áldást csillogó harmatcsep-pek' képeben, rengene kiszáradt tar galy-jain. De van-e olly emberi tünemény e' világon, melly az ujjászületés' visszahozó ereje által ismét föl ne tűnnék, 's melly-

hez ne kapcsolhatnók ama' csábító re-ményt, hogy talán jobb, tisztultabb alak-ban tűnendik föl?!

Közel Gödöllőhöz szinte néma halotti csendben, 's regényes elandalodásban bo-rong a' besenyői kolostor, 's nem is tud-nók, hogy itt élők' létvilága pislogat, ha a' harangok' bús zugású nyelve nem beszélne ki némi komoly intéssel a' benlakók' éle-tének szent titkát. E' titkok' multjaiból ün-nepi glóriában fejlődik ki, 's áll előnkbe egy, bár idegen ajku, de hazafiúi lelke-sedéssel kitünőj eles történetirónk' munkás szelleme. Az ő földi tetemeit már a' roppant éjszakai birodalom' kis sirhantja fűdi, de halhatatlan lelke, nem csak hasznos fára-dalmái' egyik pályaterén, nem egyedül a' besenyői kolostor' szűk falai közt, de az egész magyar hazában, 's a' mívelt világ' több helyein is, tiszteletben él. Béke le-begje körül, nagy történetirónk, — Fesz-ler' hamvait! —

A' fényes, büszke márvány paloták-ban leginkább csak a' jelen' virágait sza-kítják le gondatlanul, de szokszor meg-vérzett kezekkel; míg a' kolostor' homá-lyos boltozatai alatt legkivált a' multak' szent emlékezete, 's a' biztató jövőnek magasztos álmai tartják mozgásban a' küzdő kedélyeket. Itt is ott is egyaránt tanyázhatik a' rózsás üdvek' égi fénye, 's a' tövises kínok' kigyója, a' hit, remény's sze-retet' birtokosa mindenütt, 's minden hely-zetben boldog lehet, mert hisz az élet' köny-vében már régóta meg van írva, miként mo-solygó fájdalom, és síró öröm is létezik.

A' besenyői kolostor' tövében csonkán bénán fetregő, 's alamizsnáért kiáltozó országos magyar lázárokat megpillantva, alig hihetjük, hogy valaha e' hazában, vagy legalább e' környéken isten' áldása, mézzel-téjjel folyó dúsgazdag bőség, 's emberbaráti jótékonyság honolt. Különben véletlenül magas polczra emelkedni, vagy koldusbotra jutni, ugy tartom, olly eset,

melly a' sors' kerekén naponként ezerszer is föl- és lefordul. Ki tudná nekem megmondani: a' fényes vár vagy a' borongó kolostor-e tulajdonkép és valódiilag a' kihalt magas család' temetőhelye?!

A' gödöllei várhoz tartozó nagy vadaskertek' közelében nem egyszer gondolám már, hogy a' mi életünk is ekként van körülkorlátozva gyermeki tiszta ösztönvágyaink, érzelmeink, ifju kori álmaink apró özekeként tenyészsze játszadoznak bent a' sűrűség' homályában, 's minden gyanu és aggodás nélkül élvezik a' szabadság' örömet; azonban ha elhagyván szülői lanyájokat, a' száraz valódiságot képező barna kerítéshez érnek, meghökkenve veszik észre rabságukat, 's fáj nekik megtudni azt, hogy a' boldog álmaknak határt vető gátakon túl és innét többé szabadon nem mozoghatnak! 'S jaj ha az üldöző vadász a' balsors' képében tör reánk! — sem keletre, sem nyugatra nincs menekülés, — mindenütt elzárt ut, törbe ejtő akadály, — el kell vesznünk, — ha a' jóisten nem segít ki! —

Vacht Imre.

(Folytatjuk)

A' TISZAHATON.

Zsurk a' mint van.

(Vége.)

Házigazdaságukat családtyainak (patriarchalis) nevezhetni. — Vezeték- és keresztnévük mellett vendégnevök is van. Eledelek leginkább száraz vizi növény*) és disznóhus. Italuk víz és a' fenntisztelt keserűség. Öltözet, a' férfiaknál csupán testborítómez, melly télen fekete fűrtös gu-bával borítatik; lábbelinek inkább bocskort mint csizmát viselnek. Nőembereik

*) Vizi növény a' sulyom, ezt nyárfutóban, zölden kőbűkre szedik, megszáraztják; téiben — vasárnapokon — — alma susinkával összeröfözik, 's megfagyaltják; a' sulyom hasgatás szombaton esve lakosságban történik.

csinosak, néhányan cifrák is. Akadnak köztök hosszú életűek, kik unokáik' unokáival is játszadoznak. — — Általam megmondhatlan oknál fogva, házaik' ajtajáról a' kéregető árvagyermek egymást üldi; de kiket az egyszerűség' keblén, fogamzó részvét más falukra nem ereszt, 's kárhoztatják a' népet, melly nem akarja táplálni a' falu' árváját. — Ragadó nyavalya köztök gyakran uralkodik, minek oka a' szegediekkeli érintkezés és közlekedésben rejlik, kikhez ősszel gyümölcsseikkel leszállznak.

Házasságuk, előzményeivel együtt, igen sajátságos. — A' fiu 15, a' leány 14 éves korában már ismerkedik, szerelmök' jelei leginkább multság és dolog közben tűnnek fel; egész estvén által egymás' karjain tánczolkak; urdolgán, — kölesönös segély' tekintetéből egymás' közelében munkálkodnak: a' 17, 18 éves fiu a' 16—17 éves leánynyal frigyét köt, mi illy ünnepélylél történik:

Idős és leleményes — szós — embert hív az ifju, lánykérőjeül, ki tisztében eljárando, a' házassulandót magához veszi; azt menyasszonya' kapujáig oktatja. A' kérő bemegy, a' legény künn marad. — A' lakban gyertya vagy mécs gyujtatik. — A' kérő kezd beszélni — kiindul Édenből — megy a' vizözönig — ott barkedébe száll — említi Noach' holloját és galambját — az életet vizözönnek, az ifjut, kinek most szószólója, reményében boldog Noachnak, magát galambnak allegorizálja 's kérdést tesz „Lesz-e szá-mára e' lakban olajág?” — A' szülők illykor összesohajtanak — a' leány pirul; egyik szöglettől a' másikig — a' tűzhelytől a' korsóig pipiskedik; *) tekerereg és csavarog, tekint mindenfelé, csak a' kérőre nem; mosolyg és szosz-

*) Alföldi szó; hozzánk szállásaink hozták, oly fajta sebesmenést jelent, melly lábujjhegyen történik. Luauufutri gyermekek pipiskének nevezeték.